

Posudek školitele

Bakalářská diplomová práce: Heslo „Móda“ v českých encyklopediích

Autorka: Lucie Schambergerová

Zvolené téma předložené diplomové práce se jeví nepříliš složité, přesto diplomantku postavilo před četné překážky. Největší svízele vyvěraly ze dvou okolností: První, obecnější, souvisela s vlastním předmětem zkoumání. Zaobírání se encyklopedickými hesly znamená přednostně zkoumat dobový způsob myšlení o vybraném jevu, a to v jeho dobově esenciální podobě, neboť encyklopedická hesla většinou odrážejí ustálený náhled na definovanou skutečnost v určitém místě a určitém čase. Autorka se tedy nesměla zaobírat vlastní módou, k čemuž přirozeně tíhla, nýbrž výlučně obecnými abstraktními úvahami o módě, jak je zachytila hesla vybraných encyklopedií. Tento zásadní rozdíl v zaměření práce se Lucii Schambergerové nakonec podařilo pochopit a promítnout do výkladu. Druhá okolnost se týkala samotných hesel „Móda“ ve vybraných českých encyklopediích. Tato hesla sama, jak se ukázalo, nejsou dostatečně přesně strukturovaná, intuitivně kolísají mezi širokým chápáním módy jako čehokoli, co je v určité epoše oblíbené, širě sdílené, a módou v užším slova smyslu jako oblíbeného, rozšířeného způsobu odívání. Přidáme-li k popsané nedůslednosti další rys – totiž navýsost stručný a ne zcela zřetelně pojmově ukotvený způsob tematizování estetického aspektu módy, vytanul před diplomantkou složitý úkol, jak se patřičně zhostit vytčeného cíle, tj. popsat vývoj hesel „Móda“ se zvláštním zřetelem k estetickému aspektu.

Stručně k výsledkům: Ke kladům práce řadím naplnění formálních kritérií kladených na odborné práce, slušnou úroveň jazykového vyjadřování, výstižně napsaný úvod popisující cíl práce, účelný výběr estetiky Jana Mukařovského jako klíče k rozboru hesel a logické rozvržení práce na jednotlivé části. K nedostatkům: Nebudu se zaobírat detaily, byť mnohdy značně rušivými jako vynechanými či nesprávnými písmeny (Bertelsman místo Bertelsmann, sui genesis místo generis), faktografickými nepřesnostmi (TGM nemohl zakládat OSN, neboť byl v době jejího vzniku již osm let mrtev), nepřesnými odkazy ad. Soustředím se výlučně na koncepční problémy předloženého textu. Největší nedostatek diplomové práce spatřuji v její schematické mechaničnosti. Autorka nebyla s to výrazněji překročit rámec pouhého převykládání obsahu zkoumaných hesel (ani zde nadto nebyla často přesná – viz např. rozbor hesla z MSN), její výklad postrádá hlubší vhled založený na důkladnější analýze, téměř naprosto chybí schopnost vhodně syntetizovat nabyté dílčí postřehy. Syntézu nahradila závěrečná tabulka a její opět naprosto mechanické a schematické vyhodnocení. Od práce předloženého druhu bych přitom očekával, že autorka rozezná a přesně postihne spřízněné skupiny hesel – výklad jednotlivých hesel jasně ukázal, že encyklopedické charakteristiky mají velkou setrvačnost, hesla jsou jen s malými rozdíly „recyklována“ i v pozdějších

encyklopediích. Odsud plyne jasný úkol přesně popsat jednotlivé skupiny a sledovat zlomy mezi nimi, projevující se na úrovni jak terminologie, tak argumentace. Další zásadní neodostatek vyplynul z autorčiny neschopnosti vzájemně těsněji propojit jednotlivé části práce do sevřeného celku. Rozbor Mukařovského estetiky působí jako vynucený doplněk, nikoli jako užitečný nástroj sloužící rozboru hesel. Neschopnost uchopit výklad jako celek se odrazila přímo i ve výkladu Mukařovského stanovisek – ten měl být podřízen rázu a rozboru samotných hesel, nikoli rázu Mukařovského estetiky, vše se tedy mělo soustředit na jeho návrhy jak postihnout mimoumělecké esteticko a módu, bez jakéhokoli dělení na podkapitoly a rozměňování jeho stanovisek. Z hlediska autorčina oboru navíc působí nepříjemně její mnohdy až naivní způsob tematizování „estetického hlediska módy“. Není přece možné pracovat automaticky s pojmy jako oblíbenost, přirozenost či bizarnost jako bytostně estetickými. Oblíbenost sportovce nemusí mít přece nic společného s estetikou. Takové vazby je třeba vždy patřičně vysvětlit. Obdobně nepatřičně působí její zaobcházení s termínem deskriptivní. V zásadě všechna hesla jsou podle autorky deskriptivní, aniž by nám vysvětlila, co tím myslí, abychom mohli ověřit, zda je, či není tato charakteristika správná. Jestliže hesla staví módu proti pravé kráse, proti trvalému vkusu, nehodnotí, nepodsouvají tím módě negativní konotace? Popisný a hodnotící rozměr hesel by si tedy zasloužil důkladnější výklad. Obdobně zjednodušeně pracovala autorka s tezí o módě jako univerzálním jevu, aniž vysvětlila, v čem tkví, resp. čeho se týká sledovaná univerzalita, zda předmětů, ke kterým se tento výraz vztahuje, nebo lokality či doby, ve které se určitý jev vyskytuje. Ve výčtu obdobných zásadních výkladových nedotažeností by bylo možné pokračovat.

Shrnuji: Lucie Schambergerová přistoupila k práci zodpovědně, navzdory zjevnému vynaloženému úsilí ale její práce trpí významnými nedostatky, proto ji navrhuji klasifikovat známkou dobře.

prof. Tomáš Hlobil

Přerov 2.9. 2013